

PRZEGLĄD PRAWA ADMINISTRACYJNEGO

(3)2020 • DOI: 10.17951/ppa.2020.3.223-230

UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

DOROTA LEBOWA

dorota.lebowa@umcs.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3316-5541>

Glosa do postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 13 listopada 2013 r., II OZ 974/13 (LEX nr 1398284)

*Commentary on the Decision of the Supreme Administrative
Court of 13 November 2013, II OZ 974/13 (LEX no. 1398284)*

Teza: Niemożność ustalenia konkretnego momentu, w którym ustała przyczyna uchybienia terminu, nie może zostać potraktowana jako brak formalny, o którym mowa w art. 49 § 1 p.p.s.a.¹

***

Glosowane postanowienie zostało podjęte w rezultacie rozpatrzenia zażalenia pełnomocnika strony postępowania na zarządzenie sędziego wojewódzkiego sądu administracyjnego o pozostawieniu bez rozpoznania wniosku strony o przy-

---

¹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. 2019, poz. 2325 ze zm.), dalej: p.p.s.a.

wrócenie terminu do złożenia skargi na decyzję administracyjną. Naczelny Sąd Administracyjny uchylił zaskarżone zarządzenie.

Podstawowe i istotne elementy stanu faktycznego sprawy, w którym zapadło to rozstrzygnięcie, wyrażały się w tym, że: a) skarga na decyzję administracyjną została odrzucona z uwagi na uchybienie terminu do jej wniesienia; b) strona złożyła wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi i w uzasadnieniu wskazała, że przyczyną uchybienia terminu była choroba; c) skarżący został wezwany do uzupełnienia braków formalnych wniosku przez wskazanie, kiedy ustała przyczyna uchybienia terminu do złożenia skargi w terminie 7 dni pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpoznania; d) skarżący odpowiedział na powyższe wezwanie, składając pismo z dnia 11 września 2013 r.; e) sędzia wojewódzkiego sądu administracyjnego wydał zarządzenie o pozostawieniu wniosku o przywrócenie terminu bez rozpoznania, ponieważ analiza pisma nie pozwalała na ustalenie momentu ustalenia przyczyny uchybienia terminu.

Na powyższe zarządzenie zażalenie wniósł skarżący, domagając się jego zmiany lub uchylenia. W uzasadnieniu wskazał na swoje dolegliwości chorobowe i zastosowane leki oraz szeroko opisał przebieg choroby i skutki leczenia. Wskazał również na osłabienie swojej pamięci bezpośredniej, co utrudnia mu pisanie, a także podniósł, że przyczyna uchybienia terminu ustała w dniu, w którym napisał pismo złożone w urzędzie pocztowym w dniu 11 września 2013 r.

W uzasadnieniu Naczelny Sąd Administracyjny wskazał, że jednym z warunków formalnych merytorycznego rozpoznania wniosku jest jego wniesienie w terminie 7 dni od daty ustania przyczyny uchybienia terminu. Jednakże niemożność ustalenia konkretnego momentu, w którym ustała przyczyna uchybienia terminu, nie może zostać potraktowana jako brak formalny, o którym mowa w art. 49 § 1 p.p.s.a. W judykaturze ukształtował się bowiem pogląd, że w sytuacji gdy nie jest możliwe jednoznaczne ustalenie, czy termin ten został zachowany, obowiązkiem sądu jest wydać rozstrzygnięcie merytoryczne w przedmiocie uchybienia terminu na podstawie art. 86 § 1 p.p.s.a. Zatem w sytuacji, gdy strona nie jest w stanie wskazać precyzyjnie momentu ustania przyczyny uchybienia terminu, wniosek taki nie może zostać pozostawiony bez rozpoznania. Zarówno z wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi, jak i z odpowiedzi na wezwanie do wskazania terminu, w którym ustała przyczyna uchybienia terminu, wynika, że przyczyną uchybienia temu terminowi była choroba skarżącego, z którą związane jest – jak podaje skarżący – wyłączenie bądź zakłócenie normalnego toku funkcjonowania. Dodatkowo skarżący wskazał na swoje kłopoty ze stanami depresyjnymi, które – jak twierdzi – miały związek z przepiszanymi mu przez lekarza psychiatrę lekami. Wskazał także na nietolerancję zażywanych leków, co wiązało się z rozstrojem zdrowia. Ponadto w odpowiedzi na wezwanie do wskazania momentu ustania przyczyny uchybienia terminu skarżący wyraźnie

podał, że trudno mu ocenić, kiedy ustała przyczyna uchybienia terminu do złożenia skargi, ponieważ tak jak wcześniej dolegliwości dotyczące sfery psychicznej, tak teraz dolegliwości fizyczne, które towarzyszą mu „co dnia”, powodują ogólne osłabienie i „ciężkie zmęczenie”. Mając na uwadze powyższe okoliczności, Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie można ustalić momentu, w którym ustała przyczyna uchybienia terminu. Brak było zatem podstaw do załatwienia wniosku formalnie, a należało go rozpoznać merytorycznie.

Teza glosowanego orzeczenia dotyczy dwóch zagadnień: sposobu ustalenia początku biegu terminu do złożenia wniosku o przywrócenie terminu oraz sposobu rozpoznania wniosku o przywrócenie terminu w przypadku braku możliwości ustalenia, czy został zachowany termin do jego wniesienia.

Zarówno rozstrzygnięcie, jak i uzasadnienie orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego jest prawidłowe, lecz sfera motywacyjna wymaga doprecyzowania.

W postępowaniu sądownoadministracyjnym czynności stron i sądu powinny być dokonywane w określonych przez prawo terminach, co umożliwi szybkie zakończenie postępowania. Zachowanie terminów procesowych stanowi także istotny element zapewnienia bezpieczeństwa i porządku prawnego. Szczególne znaczenie mają terminy ustawowe, którymi są m.in. przewidziane w ustawie terminy do wniesienia środków odwoławczych. Czynność procesowa podjęta przez stronę po upływie terminu jest bezskuteczna. Skutek ten, określony w art. 85 p.p.s.a., następuje *ipso iure*, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Zagadnienie uchybienia i przywrócenia terminu regulują art. 86–89 p.p.s.a. Z przepisów tych wynika, że jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności w postępowaniu sądowym bez swojej winy, to sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu. Postanowienie o przywróceniu terminu albo o odmowie przywrócenia może być wydane na posiedzeniu niejawnym. Przywrócenie terminu nie jest dopuszczalne, jeżeli uchybienie terminu nie powoduje dla strony ujemnych skutków w zakresie postępowania sądowego. Na postanowienie o przywróceniu terminu albo o odmowie jego przywrócenia przysługuje zażalenie. Pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu wnosi się do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu 7 dni od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu. W piśmie tym należy uprawdopodobnić okoliczności wskazujące na brak winy w uchybieniu terminu. Równocześnie z wnioskiem strona powinna dokonać czynności, której nie dokonała w terminie. Spóźniony lub z mocy ustawy niedopuszczalny wniosek o przywrócenie terminu sąd odrzuci na posiedzeniu niejawnym. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Instytucja przywrócenia terminu ma na celu usunięcie ujemnych następstw procesowych wynikłych z uchybienia terminowi procesowemu. Przywrócenie

terminu prowadzi do sytuacji, w której uchybiony termin do dokonania określonej czynności w postępowaniu sądowym rozpoczyna swój bieg na nowo w całej swej długości określonej w ustawie lub postanowieniu sądu czy zarządzeniu przewodniczącego. Bogate orzecznictwo sądów administracyjnych wskazuje, że przywrócenie uchybionego terminu ma charakter wyjątkowy i może nastąpić jedynie wtedy, gdy strona w sposób przekonujący zaprezentowaną argumentacją uprawdopodobni brak swojej winy, a przy tym wskaże, że niezależna od niej przyczyna istniała przez cały czas, aż do wniesienia prośby o przywrócenie terminu². Nie można jednak zapominać, że wykładnia przepisów procesowych regulujących instytucję przywrócenia terminu musi być zawsze dokonywana z perspektywy uwzględniającej treść zasady prawa do sądu, a tym samym z perspektywy przywołanej funkcji ochronnej. Determinują one bowiem istotę tej instytucji³.

Jak wyżej wskazano, pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu wnosi się do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu 7 dni od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu. Jest to ustawowy termin procesowy, który podlega przywróceniu na zasadach ogólnych⁴.

W doktrynie wskazuje się, że określenie „od czasu ustania przyczyny” może być rozumiane w różny sposób. Zdaniem B. Dauera „termin siedmiu dni liczy się w tym przypadku od czasu ustania przyczyny uchybienia terminowi, a nie od czasu dowiedzenia się o tym. O takiej wykładni przesądza jednoznaczna treść przepisu art. 87 § 1 p.p.s.a.”⁵. „Okoliczność ta ma charakter obiektywny i nie może być utożsamiana z subiektywnym przekonaniem strony, że przyczyna ta ustała w tym, a nie innym czasie”⁶. Na gruncie analogicznie brzmiącego przepisu art. 169 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego⁷ D. Olczak-Dąbrowska wskazała, że „dopóki strona nie ma świadomości, iż uchybiła terminowi, dopóty termin

² Por. postanowienie NSA z dnia 12 lutego 2015 r., I OZ 91/15, LEX nr 1643289; postanowienie NSA z dnia 27 marca 2012 r., II OZ 221/12, LEX nr 1138266; postanowienie NSA z dnia 11 lutego 2003 r., II SA 4162/01, LEX nr 76309; postanowienie NSA z dnia 29 lutego 2012 r., I OZ 100/12, LEX nr 1122902; postanowienie NSA z dnia 28 września 2011 r., II FZ 508/11, LEX nr 948971.

³ W. Kręcis, *Glosa do postanowienia NSA z 19.03.2008 r., II FZ 105/08*, „Administracja. Teoria, Dydaktyka, Praktyka” 2008, nr 2, s. 258–269 i wskazane tam orzecznictwo.

⁴ B. Dauter, [w:] B. Dauter, B. Gruszczyński, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 300; J.P. Tarno, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 242; postanowienie NSA z dnia 20 października 2010 r., II GZ 193/10, LEX nr 743002; uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 17 lutego 2009 r., III CZP 117/08, LEX nr 478083. Odmiennie: M. Jagielska, A. Wiktorowska, P. Wajda, [w:] *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, red. M. Hauser, M. Wierzbowski, Warszawa 2013, s. 456.

⁵ B. Dauter, [w:] B. Dauter, B. Gruszczyński, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, *op. cit.*, s. 303.

⁶ Idem, *Metodyka pracy sędziego sądu administracyjnego*, Warszawa 2012, s. 287.

⁷ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1575 ze zm.), dalej: k.p.c.

do złożenia wniosku o przywrócenie terminu nie rozpoczyna biegu. Ustalając jednak początek jego biegu, nie można poprzestać jedynie na twierdzeniu strony co do tego, kiedy dowiedziała się o przekroczeniu terminu, lecz należy ustalić, kiedy najwcześniej – przy zachowaniu należytej staranności – mogła się o tym dowiedzieć⁸. W uchwale siedmiu sędziów z dnia 17 lutego 2009 r.⁹ Sąd Najwyższy podkreślił, że „pełna obiektywizacja kryteriów orzekania o przywróceniu terminu nie jest celowa, gdyż instytucja ta jest ze swej istoty ukierunkowana na wartościowanie konkretnych stanów faktycznych”.

Generalnie należy stwierdzić, że wskazane w ustawie Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi wymagania formalne wniosku o przywrócenie terminu są dość ograniczone. Kluczowym elementem wniosku jest uzasadnienie, które w praktyce bywa traktowane w sposób mniej sformalizowany niż uzasadnienie innych pism procesowych. „Tymczasem to właśnie od rzeczowego i wyczerpującego powołania w uzasadnieniu okoliczności wskazujących na to, że strona uchybiła terminowi bez swojej winy, zależy stanowisko sądu rozpoznającego wniosek¹⁰. Podstawowym warunkiem formalnym wniosku jest uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek, tj. wskazujących na brak winy w uchybieniu terminu oraz uzasadniających dopuszczalność tego wniosku ze względu na zachowanie tygodniowego terminu do jego złożenia od daty ustania przyczyny uchybienia terminowi.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 15 lutego 2018 r.¹¹ Sąd Najwyższy wskazał, że „termin do złożenia wniosku biegnie od czasu ustania przyczyny, która spowodowała uchybienie terminowi do złożenia zażalenia, a więc przyczyny wskazanej przez stronę. Jeżeli sąd uzna, że data ustania wskazanej przyczyny jest wcześniejsza, niż podana przez stronę albo sama strona wskazuje na datę przekraczającą termin tygodniowy na złożenie wniosku, może odrzucić wniosek. Warunkiem formalnym wniosku o przywrócenie terminu jest uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek. To oznacza, że we wniosku strona jest obowiązana wskazać takie okoliczności, które uprawdopodobniają, że nie dokonała czynności procesowej w terminie bez swej winy. Brak wskazania takich okoliczności nie podlega uzupełnieniu (wezwanie do braków formalnych wniosku), bo uprawdopodobnienie dotyczy przyczyn uchybienia terminowi do dokonania czynności, o którego przywrócenie strona wnosi. To, czy strona uprawdopodobniła niedokonanie w terminie danej czynności, a więc czy wskazane okoliczności uzasadniają przyjęcie braku winy, podlega badaniu w ramach

⁸ D. Olczak-Dąbrowska, *Przywrócenie terminu w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2010, s. 160.

⁹ III CZP 117/08, LEX nr 478083.

¹⁰ J. Parafianowicz, *Komentarz do art. 169 k.p.c.*, LEX/el.

¹¹ IV CZ 9/18, LEX nr 2456373.

badania zasadności wniosku o przywrócenie terminu a ocena, że strona temu obowiązкови nie podołała, powoduje oddalenie wniosku, a nie jego odrzucenie”.

Z kolei Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 5 czerwca 2008 r.¹² wskazał, że „w przypadku braku we wniosku okoliczności, o jakich mowa w art. 86 § 1 p.p.s.a., przewodniczący wydziału (sędzia) może wezwać stronę do podania okoliczności uprawdopodobniających zasadność przywrócenia terminu pod rygorem oddalenia wniosku, bowiem uprawdopodobnienie braku winy stanowi przesłankę merytoryczną wniosku. Podobnie sędzia może wezwać stronę do podania daty ustania przyczyny uchybienia terminu – także pod rygorem oddalenia wniosku. Jeśli jednak nie można ustalić w sposób jednoznaczny, czy termin z art. 87 § 1 p.p.s.a. został zachowany, Sąd winien wydać rozstrzygnięcie merytoryczne w przedmiocie wniosku o przywrócenie terminu na podstawie art. 86 § 1 p.p.s.a. – także wówczas, gdy strona nie wykonała zarządzenia o wezwaniu do wskazania daty ustania przyczyny uchybienia terminu. Na podstawie art. 88 p.p.s.a. Sąd może odrzucić jedynie spóźniony wniosek o przywrócenie terminu (lub z mocy ustawy niedopuszczalny), a nie wniosek, co do którego istnieją wątpliwości odnośnie do zachowania 7-dniowego terminu do jego złożenia”.

W stanie faktycznym glosowanego orzeczenia skarżący podał, że przyczyną uchybienia terminowi była choroba, z którą związane jest wyłączenie bądź zakłócenie normalnego toku funkcjonowania. Dodatkowo skarżący wskazał na swoje kłopoty ze stanami depresyjnymi, które – jak twierdzi – miały związek z przepisnymi mu przez lekarza psychiatrę lekami. Wskazał także na nietolerancję przepisanych mu leków, co wiązało się z rozstrojem zdrowia. Uwzględniając fakt, że skarżący występował bez profesjonalnego pełnomocnika, należy stwierdzić, że wniosek o przywrócenie terminu zawierał uzasadnienie, a zatem uprawdopodobnienie okoliczności wskazujących (zdaniem skarżącego) na brak winy. Zastosowanie przez wojewódzki sąd administracyjny procedury uregulowanej w art. 49 § 1 p.p.s.a. mogło mieć miejsce tylko w przypadku braku uzasadnienia, tj. braku przytoczenia jakichkolwiek okoliczności uzasadniających wniosek. Nie ulega wątpliwości, że sposób uzasadnienia wniosku wskazywał na nieporadność strony. Zasadnie zatem Wojewódzki Sąd Administracyjny wezwał stronę do podania, kiedy ustała przyczyna uchybienia terminowi. Powinien to jednak uczynić pod rygorem oddalenia wniosku.

W odpowiedzi na wezwanie skarżący podał, że trudno mu ocenić, kiedy ustała przyczyna uchybienia terminu do złożenia skargi, ponieważ tak jak wcześniej dolegliwości dotyczące sfery psychicznej, tak teraz dolegliwości fizyczne, które towarzyszą mu „co dnia”, powodują ogólne osłabienie i „ciężkie zmęczenie”.

¹² II OZ 5712008, LEX nr 493614.

W konkluzji uzasadnienia Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie można ustalić momentu, w którym ustała przyczyna uchybienia terminu, należało więc wnioszek rozpoznać merytorycznie. Stan faktyczny niniejszej sprawy wymaga rozważenia, czy z uwagi na zaprezentowane przez stronę uzasadnienie wniosku w ogóle zachodzi możliwość (czy też potrzeba) badania zachowania siedmiodniowego terminu na złożenie wniosku.

Powstaje jednak pytanie, czy tak uzasadniony wniosek nie powinien zostać odrzucony jako spóźniony na podstawie art. 88 p.p.s.a. W uzasadnieniu cytowanego wyżej wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 czerwca 2008 r. wskazano, że fakt spóźnienia musi wyraźnie wynikać z treści wniosku. Sąd nie ma prawa domniemywać, że strona uchybiła terminowi w tej, a nie w innej dacie. W analizowanej sprawie strona wezwana do wyjaśnienia kwestii daty ustania przyczyny uchybienia terminu jednak wyraźnie twierdziła, że jej zły stan zdrowia, który uniemożliwił dokonanie czynności w terminie, jest utrwalony i trwa nadal. Oznacza to, że pomimo złego stanu zdrowia skarżący jest w stanie złożyć do sądu wnioszek o przywrócenie terminu, czyli pismo będące odpowiedzią na wezwanie do złożenia wyjaśnienia oraz na zażalenie. Tego rodzaju twierdzenia strony wskazują, że w ogóle nie zachodzi zagadnienie złożenia wniosku w terminie lub nie, ponieważ wniosek jest bezzasadny *a limine*, skoro strona mogła i nadal może podejmować czynności procesowe.

Reasumując, należy stwierdzić, że glosowane rozstrzygnięcie jest prawidłowe. Brak możliwości ustalenia na podstawie uzasadnienia wniosku o przywrócenie terminu momentu, w którym ustała przyczyna uchybienia terminu, nie powinien skutkować zwrotem wniosku. Taki stan faktyczny nie uzasadnia również przyjęcia założenia, że wniosek jest spóźniony i powinien zostać odrzucony na podstawie art. 88 p.p.s.a.

Bibliografia

- Dauter B., [w:] B. Dauter, B. Gruszczyński, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Dauter B., *Metodyka pracy sędziego sądu administracyjnego*, Warszawa 2012.
- Jagielska M., Wiktorowska A., Wajda P., [w:] *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, red. M. Hauser, M. Wierzbowski, Warszawa 2013.
- Kręcisz W., *Glosa do postanowienia NSA z 19.03.2008 r., II FZ 105/08*, „Administracja. Teoria, Dydaktyka, Praktyka” 2008, nr 2.
- Olczak-Dąbrowska D., *Przywrócenie terminu w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2010.
- Parafianowicz J., *Komentarz do art. 169 k.p.c.*, LEX/el.
- Tarno J.P., *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2011.

Abstract: The thesis of the commented judgement concerns issues which are significant in the practice of examining an application in the course of administrative court proceedings regarding a request for reinstatement of the deadline. The first is a need to settle the beginning of the term for submitting such a request, the second – the method of examining the application for reinstatement of the deadline in the event of the impossibility to determine whether the deadline for its submission has been met. In the jurisprudence, it is consonantly assumed that the formal condition of an application for the reinstatement of the deadline is that the circumstances justifying the admissibility of the application are plausible due to the observance of the one-week deadline for its submission from the date of expiration of the cause of the deadline failure. According to Art. 49 § 1 of the Act of 30 August 2002 – Law on proceedings before administrative courts, if the letter of a party cannot receive the correct course due to failure to observe formal conditions, the chairman shall request the party to supplement or correct it within seven days under pain of leaving the letter unprocessed. The Supreme Administrative Court reasonably decided that if the content of the application cannot infer an exact moment in which the cause of the deadline failure ceased to exist, it should be examined on the merits. Equally, there are no grounds for rejecting the application as belated, based on Art. 88 of the Law on proceedings before administrative courts, because the fact of submitting the application after the deadline cannot be presumed.

Keywords: request for reinstatement; formal condition; beginning of the term; administrative court proceedings

Abstrakt: Teza głosowanego orzeczenia dotyczy zagadnień istotnych z punktu widzenia praktyki rozpoznawania w toku postępowania sądownoadministracyjnego wniosku o przywrócenie terminu. Pierwszym z nich jest konieczność ustalenia początku biegu terminu do złożenia wniosku o przywrócenie terminu, drugim – sposób rozpoznania wniosku o przywrócenie terminu w przypadku braku możliwości ustalenia, czy został zachowany termin do jego wniesienia. W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że warunkiem formalnym wniosku o przywrócenie terminu jest uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających dopuszczalność tego wniosku ze względu na zachowanie tygodniowego terminu do jego złożenia od daty ustania przyczyny uchybienia terminowi. Zgodnie z art. 49 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (p.p.s.a.) jeżeli pismo strony nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący wzywa stronę o jego uzupełnienie lub poprawienie w terminie 7 dni pod rygorem pozostawienia pisma bez rozpoznania. Naczelny Sąd Administracyjny zasadnie uznał, że jeżeli z treści wniosku nie można wywnioskować konkretnego momentu, w którym ustała przyczyna uchybienia terminu, to powinien on jednak zostać rozpoznany merytorycznie. Jednocześnie nie ma podstaw do odrzucenia wniosku jako spóźnionego na podstawie art. 88 p.p.s.a., ponieważ faktu złożenia wniosku po terminie nie można domniemywać.

Słowa kluczowe: wniosek o przywrócenie terminu; warunki formalne; początek biegu terminu; postępowanie sądownoadministracyjne